

ZAVEZNIKI ALI SOVRAŽNIKI

Rivalstvo med sorojenci

mag. Katarina Kesič Dimic, prof. def.

(objavljeno v reviji Viva, april 2007)

V Sloveniji že dolgo poznamo rek: »Žlahta raztrgana plahta«. Ali so res družinski člani med seboj praviloma sprti, se tožarijo zaradi zapuščin, ne govorijo med seboj in podobno. In predvsem, zakaj do vsega tega pride.

Vsak starš, ki ima več kot enega otroka, pozna bojne krike kot npr.: »Spet brska po moji sobi! Neprestano me živcira! Nočem, da je z mano v sobi! Bere moj dnevnik! Ni mi vrnil denarja...« Še in še bi lahko naštevali.

Kolegica je bila zaradi prezgodnjega poroda drugega sina kar nekaj časa v bolnišnici. Anžetu, ki je že skoraj dopolnil tri leta, so ves čas njene nosečnosti na primeren način pojasnjevali, da bo dobil bratca. Anže je tudi ostalim razlagal, da bo dobil bratca, da ima zanj igračke,... Vedel se je, kot da nestrpno pričakuje malega. Ko je bila mamica dolgo v bolnišnici pa je obupal, saj je Tomaž postal razlog za mamino odsotnost. Predvsem je komaj čakal, da se vrne mama, Tomažek je bil tako majhen, da še jokal ni in mu sploh ni bil zanimiv. Ko sta končno le prišla domov, je bilo veselje nepopisno in Anže je ponosen pestoval Tomažka. Hodil je k njegovi posteljici, spraševal mamico, če je lačen, če ga je potrebno previti. Tako je potekalo nekaj tednov. Potem pa je Anže nekega dne popolnoma resno prišel do mamice in jo vprašal: »Mami, kdaj bo šel Tomaž nazaj v bolnico?«. Ker se Tomaž na njegovo žalost ni hotel vrniti v bolnišnico, je začel Anže na njem preizkušati svojo premoč. Na skrivaj ga je ščipal, grizel in vlekel za prste...

Pogosto se rivalstvo med sorojenci prične še preden se drugi otrok sploh rodi in se nadaljuje vse do odraslosti. Sorojenci tekmujejo med seboj za vse; od igrače do pozornosti staršev.

Smo morda včasih tudi odrasli krivi, da se to rivalstvo začne, stopnjuje ali ne konča. Ali imamo lahko radi dva različna otroka na enak način. Se lahko do mlajšega vedemo na način, da se starejši ne bo počutil ob strani. Lahko starejšemu dovolimo nekaj, kar mlajšemu prepovemo, ali za oba postavimo enaka pravila?

Ko sem se pogovarjala z današnjimi mladostniki, so mi povedali, da se s sorojenci najpogosteje sprejo zaradi računalnikov, televizorja in mobitelov. To pomeni, da se ne morejo uskladiti kdaj bo kdo igral igrice na računalniku ali kateri program na televiziji se bo gledal. Prepiri stečejo tudi zaradi skrivnega brskanja po sms sporočilih in po zaupnih dnevnikih. Vsi so mi potrdili, da se starši stalno vmešavajo v njihove prepire. Fantje so bili celo mnenja, da je to sama sreča, saj bi se sicer pobili med seboj. Nekateri so povedali, da se stepejo na skrivaj, pred starši pa se delajo, kot da ni nič bilo. Vsi pa so se strinjali, da starši pogosteje potegnejo z mlajšimi, saj jih želijo zaščititi. Priznali so tudi, da med temi prepiri izrečejo precej sočnih kletvic. No, prepiri so še vedno taki kot nekoč, le razlogi za njih so danes bolj tehnični.

Do prepirov prihaja tudi zaradi individualnih razlik med sorojenci. Redko se zgodi, da imata oba sorojenca enak temperament. Gre za razlike v prilagodljivosti, pogledu na svet, vedenjski naravnosti. Posameznikova osebnost vpliva na razreševanje konfliktov z ostalimi.

POREDEN IN PRIDEN OTROK

Nekaj popolnoma samoumevnega je, da se radi družimo z ljudmi, ki so nam podobni po vedenju in vrednotah. Že mali otrok ve, da mora za pozornost in sprejemanje staršev v čim večji meri upoštevati njihove želje. Kasneje ugotovi, da mu podobnost z avtoriteto (tudi v šoli in službi) prinaša odobravanje ali celo nagrade. Starši na drugi strani pa ugotavljajo, da je »lažji« otrok tisti, ki jim je bolj podoben. Lahko si predstavljamo sledeči scenarij: prvorojenec je grajen atletsko kot oba starša, je družaben, rad se giba in ima visok nivo energije. Skupaj s starši uživa v izletih, kolesarjenju, obiskih. Potem se rodi

drugi otrok, ki pa je popolno nasprotje prvega. Je bolj tih in razmišljujoč, njegov telesni razvoj poteka počasi, raje kot na prostem uživa v sobi s knjigo, ne mara stikov z drugimi, pogosto je trmast.

Ne gre za to, da bi imeli starši prvorojenca rajši od drugorojenca, priznali pa bi, da je drugorojeni »težak« otrok, prvorojeni pa »lažji«. To dejstvo pa se bo najbolj odražalo pri drugorojencu po vstopu v adolescenco.

Otrok, ki je bolj podoben staršema, je pogosto za to nagrajen z odobravanjem, pozornostjo in zaščito. Drugi, »težak« otrok pa je zaradi svoje nepodobnosti pogosteje kaznovan z nerazumevanjem staršev, jezo, stalnim iskanjem krivde za konflikte in podobno. Zaradi vsega tega lahko pride do naraščanja ljubosumja in tekmovalnosti med sorojencema, čeprav se sama ne zavedata pravega vzroka.

KO PRIDE DO KONFLIKTA

Če je le možno, naj se starši NE vmešavajo v prepir. Čas za vmešavanje je le, če pride do fizičnega obračunavanja. Če se vsakič vmešate v prepir, s tem povzročate nove in dodatne težave. Otroci se bodo naučili, da jim boste vedno priskočili na pomoč, namesto da bi se sami naučili reševati konflikte. S stalnim vmešavanjem lahko povzročite tudi občutek, da vedno zaščitite istega otroka (kar se v resnici tudi dogaja). Tako bo imel »rešeni« otrok občutek, da bo vedno rešen, pa čeprav bo sam načel ali celo izzovel prepir.

Na vse načine se trudite, da sama rešita problem. Če se že vmešate, rešujte problem z njima in ne za njiju.

V resnici se sorojenci med temi prepiri lahko naučijo veliko koristnega za življenje. Naučijo se, kako daleč gredo lahko z žaljenjem drugega, kako na primeren način izražati jezo, sklepati kompromise, se pogajati in kdaj je najbolje poiskati pomoč odraslega.

PRAVILA IN UGODNOSTI

Najtežje je določiti, kaj kdo sme in česa ne, sploh če gre med sorojenci za starostne razlike. Za vse otroke v družini naj veljajo enaka pravila, ki se tičejo družinskih vrednot (npr. vsak si sam pospravi posteljo, ne tepemo se, ne preklinjamo,...). Družinska pravila naj spoštujejo vsi. Paziti moramo, da ga ne polomimo, ker se bojimo, da bi bil en otrok užaljen ali prikrajšan. Mlajši otrok ne more imeti enakih ugodnosti kot starejši oz. starejšega ne smemo prikrajšati le zato, ker bi bil mlajši navidezno prikrajšan.

Marko je peljal sinova na novoletno zabavo tabornikov. Prvi dve uri je zabava potekala za vse skupine, nadaljni dve uri pa le za starejše tabornike. Kljub prošnjam voditeljev, je veliko staršev mlajše otroke pustilo na drugem delu zabave, saj so imeli tudi starejše sorojence. Izgovori so bili vsemogoči, najpogosteje pa, da bo mlajši jokal, če bo moral prej domov. Ko je Marko točno po dveh urah prišel po mlajšega sina, starejšemu pa zaželel zabavno nadaljevanje, so vsi čakali, da se bo mlajši začel jokati. A se je na presenečenje vseh le veselo poslovil. Marko je utemeljil, da so pravila jasna in da ima mlajši bonitete v kaki drugi stvari.

Pomembno je ravnotežje, ne enakost bonitet.

Pogosto se tudi dogaja, da gre starejši otrok lahko od doma le, če s seboj vzame mlajšega sorojenca. Če starejši sam ne povabi mlajšega s seboj, mu mlajšega ne smemo »obesiti« na hrbet, saj od takega druženja s prijatelji ne bo imel nič. Ves čas bo pazil na malega ali pa se ne bo sproščeno pogovarjal, saj bi mali vse vlekel na ušesa. Od starejših otrok ne smemo zahtevati, da so varuhi ali celo inštruktorji. Preživijo naj svoje otroštvo in mladostništvo sproščeno, sicer se bodo vse življenje spominjali le prisile. Mlajši pa se bodo morda počutili dolžni za vse.

Prav tako mlajšim ne smemo odreči stvari, ki so jih lahko preizkušali starejši, pa so nas morda razočarali (npr. starejši hčerki starši za 18. rojstni dan prepustijo hišo in

odpotujejo z mlajšim za vikend na morje. Ko se vrnejo domov, je hiša popolnoma v razsulu. Hčerka ne sme nikoli več prirejati zabav, enako pa prepovejo tudi desetletnemu sinu, čeprav sploh še ni imel priložnosti). Na podlagi slabih izkušenj s starejšimi, ne smemo sklepati in vleči vzporednic z mlajšimi otroki. Naj imajo priložnost začeti na začetku, ne tam, kjer je sorojenec pustil razbitine.

Vzgajanje otrok je poklic, za katerega ne potrebujemo nobenega izobraževanja in spričeval. Prav zato je to en najtežjih poklicev v življenju. Kadar v trgovini zagledamo malčka, ki se trmasto meče ob tla in poleg njega nemočno mamico, ne oblikujmo takoj sodb. Raje se spomnimo, kaj smo v takem primeru storili sami in kako uspešni smo bili. Za lastne napake smo praviloma najpogosteje slepi.